

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
Спеціальність 204 Технологія виробництва і переробки продукції
тваринництва
Перший (бакалаврський) рівень вищої освіти

Допускається до захисту:
Завідувачка кафедри технології
виробництва і переробки
продукції тваринництва
к. с.-г. н., доцентка
_____ Олена ЛЕСНОВСЬКА
" ____ " _____ 2026 р.

Кваліфікаційна робота

на здобуття ступеня вищої освіти бакалавр на тему:

**ВІДГОДІВЕЛЬНІ ЯКОСТІ ПОРОСЯТ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ У
ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ «ЮРАН» САМАРІВСЬКОГО
РАЙОНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ**

Здобувач першого (бакалаврського)
рівня вищої освіти _____ Катерина БОНДАРЕНКО

Керівниця кваліфікаційної роботи
к. с.-г. н., доцентка _____ Олена ЛЕСНОВСЬКА

Дніпро-2026

Зміст

Завдання	3
Анотація /Annotation	5
1. Вступ	7
1.1.Актуальність теми	7
1.2.Мета і задачі	8
2. Огляд літератури	10
2.1. Виробництво свинини в різних регіонах	10
2.2. Значення генотипу у формуванні відгодівельних якостей тварин	15
3. Матеріал, методика, умови дослідження	23
3.1. Матеріал та методика досліджень	23
3.2. Умови підприємства	23
4.Власні дослідження	26
4.1. Особливості вирощування поросят	26
4.2. Відгодівельні та забійні показники молодняку	28
5. Економічна доцільність відгодівлі	33
6.Екологічні заходи	35
7.Охорона праці на підприємстві	38
Висновки і пропозиції	40
Список літератури	42

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ДНІПРОВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ АГРАРНО-ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
БІОТЕХНОЛОГІЧНИЙ ФАКУЛЬТЕТ

Спеціальність 204 Технологія виробництва і переробки продукції тваринництва
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
Кафедра Технології виробництва і переробки продукції тваринництва

ЗАТВЕРДЖУЮ:

Зав. кафедри _____

“14” листопада 2025 р.

ЗАВДАННЯ

на кваліфікаційну роботу здобувачі вищої освіти

Бондаренко Катерині Віталіївні

(прізвище, ім'я по батькові)

1.Тема роботи: ВІДГОДІВЕЛЬНІ ЯКОСТІ ПОРОСЯТ РІЗНИХ ГЕНОТИПІВ У ФЕРМЕРСЬКОМУ ГОСПОДАРСТВІ «ЮРАН» САМАРІВСЬКОГО РАЙОНУ ДНІПРОПЕТРОВСЬКОЇ ОБЛАСТІ

затверджена наказом по університету від “ 8 ” квітня 2026 року № 716

2.Термін здачі здобувачкою завершеної роботи _____ червень 2026 року _____

3.Вихідні дані до роботи: відомості зважування молодняку свиней, дані структури стада поголів'я, особливості годівлі поросят в різні періоди вирощування, а саме раціони, потреба в поживних речовинах, технологічні рішення вирощування в господарстві тварин тощо.

4.Короткий зміст роботи – перелік питань, що розробляються в роботі
в роботі представлено результати відгодівлі молодняку свиней особливості відгодівлі поросят різних генотипів в умовах даного підприємства.

5.Перелік графічного матеріалу (точно вказати обов'язкові креслення)
таблиць – 7, рисунків – 4

6. Консультанти по проекту (роботі), з зазначенням розділів проекту, що їх стосуються

Розділ	Консультант	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв
Охорона праці	Лесновська О.В.		

7. Дата видачі завдання: “ 14 ” листопада 2025 р.

Керівниця _____ (підпис)

Завдання прийняла до виконання здобувачка _____ (підпис)

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

№ п/п	Етапи роботи	Термін виконання етапів роботи	Примітка
1.	Вступ. Актуальність та мета роботи	Листопад 2025	виконано
2.	Огляд літератури. Виробництво свинини в різних регіонах. Значення генотипу у формуванні відгодівельних якостей тварин	Грудень 2025-лютий 2026	виконано
3.	Матеріал і умови досліджень	Грудень 2025	виконано
4.	Власні дослідження. Особливості вирощування поросят. Відгодівельні та забійні показники молодняку	Грудень 2025-травень 2026	виконано
5.	Економічна доцільність відгодівлі	Травень 2026	виконано
6.	Екологічні заходи	Квітень-травень 2026	виконано
7.	Охорона праці на підприємстві	Квітень-травень 2026	виконано
8.	Висновки і пропозиції	Червень 2026	виконано

Здобувачка вищої освіти _____ (підпис)

Керівниця роботи _____ (підпис)

Анотація

У сучасних умовах відгодівля молодняку свиней вважається економічно вигідною галуззю, оскільки свині характеризуються швидкими темпами росту та ефективним використанням кормів, що забезпечує скорочення періоду вирощування і високий вихід свинини порівняно з іншими видами сільськогосподарських тварин. Генотип є одним із ключових факторів, що визначають ефективність відгодівлі поросят.

Різні генотипи свиней відрізняються за інтенсивністю росту, потребою у поживних речовинах, здатністю до використання кормів та якістю отриманої продукції. Найвищі показники продуктивності зазвичай демонструють гібридні тварини.

В роботі представлено аналіз відгодівлі молодняку свиней в умовах фермерського господарства, а саме проаналізовано та встановлено особливості показників відгодівельних та забійних молодняку, отриманого від різних генотипових поєднань.

Молодняк відгодовували до 22 тижневого віку при досягненні маси 110,0-116,7 кг залежно від генотипу. Передзабійна маса по групах була в межах від 109,4 до 115,9 кг. Забійний вихід – 73,6-75,0 %, що свідчить про перспективу відгодівельного процесу та рентабельність фермерського підприємства.

Встановлено, що інтенсивність відгодівлі поросят II та III групи, які отримані від плідників термінальних ліній, дала змогу отримати на 4,1 та 6,1 % додаткової продукції. Загальний економічний ефект відгодівлі становить +249,6 та +371,4 грн., що підтверджує ефективність вибору для відгодовування молодняку саме цих генотипів.

Ключові слова: відгодівля, відгодівельні якості, поросята різних генотипів, помісний молодняк, м'ясні породи, забійні показники, склад туш

Abstract

In modern conditions, fattening of young pigs is considered an economically profitable industry, since pigs are characterized by rapid growth rates and efficient use of feed, which ensures a shortened growing period and high pork yield compared to other types of farm animals.

Genotype is one of the key factors determining the efficiency of fattening of piglets. Different genotypes of pigs differ in growth rate, nutrient requirements, ability to use feed and quality of the resulting products. The highest productivity indicators are usually demonstrated by hybrid animals.

The paper presents an analysis of fattening young pigs in farm conditions, namely, the features of fattening and slaughtering indicators of young pigs obtained from different genotype combinations were analyzed and established.

Young pigs were fattened until 22 weeks of age when they reached a weight of 110.0-116.7 kg, depending on the genotype. Pre-slaughter weight by groups ranged from 109.4 to 115.9 kg. Slaughter yield was 73,6-75,0 %, which indicates the prospects of the fattening process and the profitability of the farm enterprise.

It was found that the intensity of fattening piglets of groups II and III, obtained from sires of terminal lines, allowed to obtain 4.1 and 6.1% additional production. The total economic effect of fattening is +249.6 and +371.4 UAH, which confirms the effectiveness of the selection for fattening young animals of these genotypes.

Keywords: fattening, fattening qualities, piglets of different genotypes, local young stock, meat breeds, slaughter indicators, carcass composition

1. Вступ

В сучасних умовах свинарство є базовим елементом продовольчої безпеки. Саме завдяки скоростиглості та плодючості, ця галузь швидко забезпечує населення стратегічно важливими продуктами харчування і виступає запорукою незалежності держави від імпорту м'яса.

Складові значення галузі для нашої країни – це, в першу чергу, продовольча незалежність. Стабільне внутрішнє виробництво свинини, як найпопулярнішого м'яса серед українців, захищає державу від глобальних коливань цінової політики та проблем із логістикою.

По-друге, галузь є економічно стійкою, тобто генерує робочі місця в аграрному секторі, переробній промисловості та суміжних сферах.

По-третє, галузь має здатність до швидкого відновлення: у порівнянні з іншими м'ясними галузями, свинарство дозволяє швидко відновити м'ясний баланс після криз або воєнних втрат завдяки короткому виробничому циклу.

В-четвертих, свинарство є енергетичною та сировинною базою. Так, високий вихід м'яса та сала на одиницю корму робить свиней найефективнішими та наймогутнішими трансформаторами рослинної їжі.

Свинарська галузь сприяє розвитку експорту та забезпечує населення високоякісним білком і необхідними речовинами. Сучасні підприємства впроваджують суворі компартменти, що гарантує високу якість продукції та захист від епідемій.

1.1. Актуальність теми

Відгодівля молодняку сьогодні є надзвичайно вигідною справою, оскільки завдяки відповідним господарським особливостям свиней їх період вирощування порівняно з іншими видами тварин значно коротший, а вихід чистої продукції (свинини) значно більший – вихід продуктів забою до 70,0-75,0 %.

Відгодівельні якості є одним із ключових факторів ефективного виробництва та ведення галузі свинарства в цілому, так як саме поліпшення цих показників через селекцію, годівлю та належні умови утримання сприяє збільшенню виробництва якісного м'яса, що безпосередньо впливає на продовольчу, харчову та економічну безпеку і стабільність не тільки окремого регіону, але і країни в цілому.

Сьогодні значення свинини для продовольчої безпеки набирає ще більше обертів, так як в складних умовах військової агресії в багатьох державах вижити людству дуже складно, не маючи змоги не тільки придбати продукцію, а і виростити власними силами молодняк для забезпечення стабільності родини.

Отримання високих відгодівельних показників від поросят має важливе значення для створення стабільної продовольчої безпеки держави, а саме збільшення виробництва свинини за менших витрат ресурсів, зниження ціни м'яса, що робить його доступнішим для населення, підвищення ефективності використання кормів, що особливо важливо за обмежених ресурсів, коли господарство не має власних посівів, стабільне постачання білкових продуктів харчування, що сприяє розвитку тваринництва та зміцненню економіки аграрного сектору. І головне це зменшення залежності від імпорту м'ясної продукції, коли в умовах сьогодення перерізаються логістичні та маркетингові шляхи.

Таким чином, актуальність щодо відгодівельних якостей молодняку свиней очевидна і вимагає всебічного обговорення як основного критерію підтримання харчової безпеки населення.

1.2. Мета і задачі

Метою роботи був аналіз відгодівельних якостей поросят, вирощених в умовах господарства «Юран». Для цього були встановлені задачі:

- провести аналіз актуальних робіт щодо особливостей вирощування та відгодівлі молодняку в різних регіонах країни;
- встановити особливості вирощування поросят, отриманих від різних селекційних поєднань, в умовах даного підприємства;
- проаналізувати та виявити особливості формування відгодівельних якостей молодняку;
- розрахувати отримані прибутки від відгодівлі молодняку різних генотипів;

Крім того, в ході роботи було виявлено вплив галузі на екологічне середовище, проаналізовано безпечні критерії та вимоги до праці з тваринами та зроблені відповідні висновки по дослідженням.

2. Огляд літератури

2.1. Виробництво свинини в різних регіонах

Останнім часом (з 2014 року) на ринку свинини відбуваються негативні тенденції, зокрема це скорочення поголів'я та зменшення обсягів виробництва, що супроводжується зниженням споживчого попиту та скороченням експорту, призводить до втрати фермерами прибутків, інвестицій та всього бізнесу.

Основними причинами такої ситуації стали тимчасова окупація деяких територій, а також зниження купівельної спроможності населення через відсутність відповідної зарплати та умов власного виробництва продукції.

Так, Н.Г. Копитець [12], аналізуючи стан ринку свинини, виявив основні тенденції цього: загальна кількість голів зменшується (з 7576,7 тис. до 6669,1), але в господарствах населення це відбувається швидше (з 4019,8 до 3103,2 тис) і в деяких підприємствах збитковість галузі сягає -4,5 %. Автор пояснює це значним здорожчанням усіх ресурсів, поширенням АЧС (втрати від 130 тис. за рік), не реалізацією потенціалу продуктивності тваринами через старі технології, збільшення імпорту дешевої мороженої свинини тощо.

Івченко В.М., Полонська О.М. та інші [8] відзначають погіршення ефективності господарювання підприємств через відсутність системного підходу та технологічних рішень при вирощуванні свиней. Автори відмітили, що останні 35 років стали для галузі найважчими при скороченні поголів'я в 4,0-4,5 рази. Малопотужність підприємств призводить до погіршення ситуації щодо забезпечення населення, особливо у великих містах. Ситуація найгірша у прифронтових та окупованих регіонах, де нема змоги не тільки великомасштабному виробництву бути, але і дрібні господарства не виживають через обстріли та нестачу кормових засобів. Суперечлива динаміка розвитку галузі погіршується з кожним роком ще й біологічними ризиками щодо поширення АЧС та інших небезпек, які не підвласні навіть профілактичним заходам, так як носять глобальний характер. Ветеринарні

ризика підвищуються, тому фермери шукають змоги переходити на більш потенційно безпечне виробництво, лишаючи свинарство осторонь.

За дослідженням Михалко О.Г. [21], попит на якісну свинину зростає поряд зі збільшенням населення, особливо в Азіатсько-Тихоокеанському регіоні, де на споживання м'яса припадає 50,0 % всього світового виробництва. Тенденція поширення «китайської» свинини посилюється, хоча в самій Україні відмічена дестабілізація ще з 2000 року, яка призвела до скорочення поголів'я аж на 68,9 % (порівняно з 90 роками). Автор зазначає, що таке скорочення зумовлене складною економічною ситуацією в галузі, а серед основних чинників є зниження виробництва, зростання цін на всі ресурси, падіння рівень державної підтримки, збільшення обсягів дешевого імпорту та скорочення експортних поставок свинини. Водночас суттєвий негатив в галузі – африканська чума, поширення якої змушувало виробників, особливо малого агробізнесу, скорочувати поголів'я та здійснювати передчасний забій тварин з метою мінімізації можливих економічних втрат.

Згідно аналізу Сушарника Я.А. [31], виробництво «китайської» дешевої свинини зайняло весь світовий ринок і наша держава також скоріше невзможі наситити вітчизняним м'ясом полиці власних ринків, так як на території держави лише п'ять потужних виробників цієї галузі, а решта (не більше 1700) – це малі та середні господарства, які навіть з періодичністю займаються вирощуванням свиней. Ситуація погіршена ще й неможливістю своєчасного впровадження інноваційних рішень в галузь, зношенням обладнання та застарілістю технологій, відсталістю кормових рецептур та баз забезпечення, високі ціни на імпортовані (своїх продуктивних дуже мало) премікси та добавки – все це призводить до тотального скорочення обсягів виробництва. Важливі тут і економічні чинники, а особливо вплив рівня державної підтримки та інвестицій в селекційну роботу галузі. Тому автор вбачає вихід зі створеного стану галузі в забезпеченні конкурентноспроможності за рахунок експортно-імпортного потенціалу країни та «вибиття» вітчизняною продукцією місця на міжнародному ринку.

Рентабельність відгодівлі поросят досліджували Місюк М.В. та Сушарник Я.А. [20], які зазначають не тільки економічно-організаційні чинники занепаду галузі, але і епізоотичні, через що ферми втрачають свій бізнес та несуть збитковість. Науковці зазначають, що загальноекономічна кризовість в кормовій базі тваринництва зумовлена цінами на зерно, що зростають занадто швидко, ніж продуктивні якості тварин. Крім того, монополізація переробних підприємств, що диктують свої умови закупівлі відгодованої худоби, погіршують ситуацію в галузі. Відмічено, що великомасштабне виробництво свинини зосереджено в лісостеповому регіоні (236,2 тис.т), тоді як розвиток малого бізнесу по вирощуванню поросят – на Поліссі (181,0 тис.т). На думку практиків, така критичність виробництва пов'язана не лише з економічними чинниками, але і з якісним складом поголів'я, а саме з його продуктивністю та потенціалом до реалізації відгодівельних показників, а це можливо лише за промислової технології.

На тенденцію зниження обсягів виробництва свинини вказують і Юрченко О.С., Бондарська О.М. та ін. [36]: за їх дослідженнями показник зниження дорівнює 10,4 % за останні чотири роки. Науковці також вказують на зменшення самих відгодівельних майданчиків на 30,1 % порівняно з довоєнним періодом, а це в свою чергу збільшило собівартість виробництва свинини до 61,3 грн. за кг. Автори вбачають вихід з такої ситуації не в масштабному збільшенні чисельності тварин, а в вдосконаленні та розкритті їх потенційної продуктивності.

Скорочення виробництва через меншу кількість тварин на відгодівлі тільки за останній рік становило 10,0 %, в результаті чого відмічено зростання ризику дефіциту свинини на внутрішньому ринку, особливо в окремі періоди року, так як малий і середній бізнес розраховує проводити відгодівлю поросят посезонно, обираючи більш сприятливий період. Крім того, спостерігається підвищення цін на свинину та м'ясопродукти, оскільки пропозиція скорочується швидше, ніж попит, а зменшення доходів господарств і скорочення кількості ферм, особливо в регіонах, які

постраждали від війни призводить до збільшення залежності від імпорту продукції, так як власне виробництво не покриває потреби населення, що безумовно створює додаткові ризики для продовольчої безпеки.

На думку Калінчика М.В. та його співпрацівників [9], таку ситуацію в галузі можна покращити за рахунок державного обмеження зростання цін на зернові, тоді кормові засоби для свиней, в структурі годівлі яких до 80,0-90,0 % займають саме концентрати, були б більш доступними та свиноферми збільшували б обсяги виробництва продукції. Обмежені ресурси зернових, розрізненість між господарствами, погані маркетингові відносини між переробниками та фермами створюють передумови всебілшого зниження виробництва свинопродукції. Неврегульованість технологічних процесів та відносин між співучасниками виробництва продуктів свинарства призвела до нестабільного надходження вітчизняної свинини на внутрішній ринок та провокувала збільшене постачання «китайської» дешевої свинини. Як і попередні дослідники, ці автори також вважають вихід з кризового стану галузі в продуктивному збільшенні якості тваринного складу в стаді, що буде знижувати на 25,0-35,0 % витрати кормів та приносити прибутки фермам.

За дослідями Максим В., Чемерис В. [19] та ін. відмічено зниження виробництва свинопродукції щорічно на 8,1 %, а скорочення чисельності тварин – на 13,1 %. Навіть у головного світового імпортера (Китай) спостерігається значний спад виробництва. Наша ж держава має потенційні можливості розвитку галузі, але ці довгострокові перспективи мають відбутися по-перше в мирний час, по-друге – зі сприянням державної підтримки та врегулювання низки питань щодо технологічних особливостей вирощування та породної насиченості в селекції.

Макадзьоба В., Каратєєва О. [18] зазначають незначний приріст за останній рік в свиногосподарствах України чисельності тварин: збільшення на 3,0-4,0 % по підприємствам, при цьому частка свинини в структурі м'ясного балансу становить 34,0-35,0 %. Ще до 2022 року кількість свиней була на рівні 6 млн., а з початком війни та окупацією окремих регіонів – не

більше 5 млн. стало. Під впливом бойових дій найбільш потерпають північ та схід країни, де були розташовані найкращі племінні господарства, що мали цінні маточні поголів'я та стада. Рекордне зростання собівартості продукції до 85,0 грн/кг призвело до того, що населення почало купувати більш дешеву курятину, а обмежені можливості купівельної спроможності ще більш усугубили стан свинарства. Але вже на кінець 2024 року галузь продемонструвала більш стабільні показники цін та обсягів виробництва, що потенційно та на перспективу є поштовхом для зростання виробництва, високої адаптивності свиноферм до економічної ситуації та забезпечення харчової безпеки всередині країни.

В своїх роботах Свиноус І.В., Підгорний А.В. [28] вказують на ще довоєнні кризові явища в галузі: зниження чисельності на 11,8 млн. на початок війни. Такі «деструктивні явища» мали своє місце не тільки в свинарстві, але і у всій економіці держави, що не могло не зачепити тваринництво. Будучи найкращою країною м'ясо-сального свинарства та найбільшим експортером зернових, Україна продовжує шукати шляхи виведення агробізнесу з кризи, так як потенційно в перспективі має усі шанси на це. Цінові коливання на продукцію автори вважають тимчасовим явищем, яке можна врегулювати на рівні державної підтримки, а от обсяги виробництва можна збільшити лише шляхом продуктивної праці з маточними стадами та удосконаленням відгодівельних показників поросят.

Таким чином, вважаємо, що на сьогодні господарська діяльність багатьох підприємств і розвиток галузі в цілому стримується воєнною ситуацією, неврегульованим і неконтрольованим коливанням цінових критеріїв на корми та добавки раціонів, а також неналагодженою співпрацею та відсутністю маркетингових шляхів між виробниками та переробними заводами, що і впливає на безпосередній розвиток свинарства не тільки в нашій країні. Подальша робота в селекційному напрямку зі стадами дасть можливість прискорити вихід галузі з даного стану та наситить наш ринок високоякісною продукцією свинарства.

2.2.Значення генотипу у формуванні відгодівельних якостей тварин

Особливості відгодівлі поросят різних генотипів визначаються їхніми спадковими характеристиками, здатністю до засвоєння поживних речовин, інтенсивністю росту, рівнем обміну речовин та напрямом продуктивності. Тому взаємозв'язок між генотипом тварин і технологією відгодівлі – важливий напрям досліджень, так як генотип визначає сукупність спадкових ознак організму, які впливають на відкладення м'язової та жирової тканин, а також якість отриманої продукції.

Різні породи та генотипи свиней відрізняються за інтенсивністю росту та ефективністю використання кормових засобів. Так, м'ясні породи характеризуються швидкістним зростанням та здатністю формувати значну кількість м'яса. Тому для них використовують раціони з підвищеним вмістом протеїну.

Універсальні породи мають добре співвідношення та поєднання відгодівельних і репродуктивних якостей, тому у них дещо менші вимоги до поживності кормів.

Онищенко Л.В. [23] зазначає, що від свиноматок червоної білопоясої породи за різних поєднань отримано молодняк з добрими відгодівельними задатками: жива маса поросят в 2-місячному віці на рівні 9,2-11,1 кг, а збереженість до цього віку – 94,0-95,8 %. Такі поросята досягли забійного віку з масою в 100,0 кг за 176,0-185,0 діб. Однак молодняк за різних генотипових поєднань відрізнявся витрати кормів – від 2,14 до 4,27 к.од. відповідно. Найкраще поєднання селекційня було отримано при схрещуванні з плідниками нової лінії Добряка, за якого комплексний індекс репродукції маток склав 122,5 балів.

Суттєвий вплив саме батьківських форм на формування якостей продуктивності поросят відмічають Панкєєв С.П., Царюченко А.В. [24]. Вони встановили, що використання поєднань маток з кнурами імпортного

походження підвищує середньодобові прирости молодняку понад 650,0-680,0 г на відгодівлі. Однак суттєвий вплив також при цьому має індекс селекції маток за багатоплідністю, молочністю тощо. Так, згідно з показниками індексу збереженості гнізда, найвищою багатоплідністю характеризувалися свиноматки III опоросу класу М+. Вони також відзначалися вищою молочністю (на 10,6–13,9 кг), більшою середньою масою одного поросяти на момент відлучення (на 1,5 кг) та більшою масою гнізда при відлученні (на 63,3 кг). Така сама ситуація складалася при відборі маток за іншими індексами.

Халак В.І., Хмельничий Л.М. та ін. [34] підтверджують об'єктивність відбору маточного поголів'я за селекційними індексами для подальшого збільшення обсягів виробництва свинини. Так, на прикладі великої білої породи науковці встановили перевагу свиней I групи за індексом Тайлера над ровесниками: вони мали середній приріст 817,7 г/добу, за 173,3 доби набрали 100,0 кг маси, а довжина туші склала 97,4 см. Тому автори зазначають ефективність відбору репродуктивного поголів'я за селекційними індексами, так як відгодівельні якості є показником прибуткового ведення галузі.

Сучасні програми селекції спрямовані на створення високопродуктивних генотипів, які поєднують інтенсивний ріст із високою якістю продукції. У зв'язку з цим є необхідність адаптації технологічних процесів ферм до генетичних особливостей тварин.

Калиниченко Г.І. [10] підтверджує необхідність генотипового поєднання маток великої білої з плідниками спеціалізованих порід. Так, вік досягнення 100,0 кг за 181,4 доби був характерний для поросят генотипу ВБ-Л×П: цей молодняк мав найменші витрати корму (3,42 к.од) та найбільші добові прирости – 760,9 г. Забійний вихід цього молодняк склав 73,1 %, тоді як при інших поєднаннях – від 70,8 до 71,9 %. Дещо поступалися за відгодівельними якостями поросятами інших поєднань – ВБ×ВБ та ВБ-Л×Д.

Інтенсивність росту є одним із головних показників ефективності відгодовування, при цьому гібридні тварини зазвичай перевищують

чистопородних ровесників завдяки прояву ефекту гетерозису. Генотип впливає не лише на швидкість та інтенсивність росту, а й на характер використання поживних речовин. Одні генотипи більш ефективно використовують білок для синтезу м'язової тканини, тоді як інші мають схильність до накопичення жиру.

Повод М.Г., Михалко О.Г. та ін. [26] зазначають, що при отриманні та відгодівлі помісних поросят від ВБ-Л×Мг великого значення має раціональне введення в корми білку. Так, додаткова добавка 0,5 % протеїну до старту, гроверу, фішеру сприяє збільшенню індексу відгодівельних якостей до 32,9 проти 28,9 контролю. Крім того, збереженість молодняку зросла до 98,4 % (97,4 % в контрольних поросят), середня маса реалізованого молодняку зросла до 116,2 кг (113,5 кг у контрольних), а валовий приріст по господарству склав 36587,18 кг (в конторі 35003,64 кг). При цьому тривалість самої відгодівлі скоротилася на 2 дні; 111 діб в досліді та 113 діб в контролі, що має значення при використанні кормових ресурсів підприємства.

Коробка А.В., Онищенко А.О. [13] та ін. науковці вважають, що за відгодівлі поросят від маток ВБ важливого значення має введення в раціони ферментних препаратів, завдяки чому середньодобові прирости молодняку зростають до 631,0 г (542,0 г в контролі), а тривалість відгодовування до 100,0 кг зменшується на 20 днів – з 221 до 201 доби відповідно. При цьому маса парної туши таких поросят дорівнює 79,2 кг, тоді як контрольні ровесники поступають на 16,1 % (68,2 кг). Однак за морфологічним складом такі поросят мають показник м'ясо:сало – 58,7 та 29,6 % (1:0,5), а контрольний молодняк – 61,6 та 21,6 % (1:0,44). Таким чином, коефіцієнт мясності відповідно – 5,03 та 5,56 з перевагою контрольного молодняку.

Войціцький О.В., Новгородська Н.В. [3] також додають свій позитивний досвід до низки робіт щодо ефективності ферментів в раціональній відгодівлі свиней. Науковці вважають, що саме ферменти є інструментами функціонування та регулювання травної системи поросят, тому відповідне додавання цих речовин є обов'язковим рішенням збільшення

обсягів виробництва свинини та прибутковості свиноферм. Багатогранність препаратів на ринку дає змогу під кожний вид відгодовування господарствам залежно від чисельності молодняку та цінових критеріїв підібрати відповідну кормову добавку, тим самим прискорюючи швидкісні показники зростання молодняку та повернення інвестованих коштів у галузь.

Войціцький О.В. та ін. [4] також зазначають особливості дозування ферментів при відгодовуванні молодняку. Так, при додаванні 0,4-0,6 кг препарат на тону корму приріст поросят збільшився на 12,6-16,0 %, а жива маса при прийнятті на м'ясокомбінат була на 8,0-10,6 % більшою.

Таким чином, раціональна годівля є чинником реалізації генетичного потенціалу свиней, а потреба у поживних речовинах залежить від багатьох факторів, зокрема і від генотипу: поросята генотипів із високим потенціалом росту потребують високоякісних комбікормів із підвищеним вмістом енергії та збалансованим складом.

На відгодівельні якості поросят генотипів ВБ-Л×Д та ВБ-Л×П, за повідомленням Ярощук Д.А., Лихача А.В. [37], впливає також такий фактор як активність їх поведінкових реакцій. Так, практики постановили, що у активних помісей ВБ-Л×Д індекс рухливості 0,41, тоді як у пасивних тварин – 0,32. В результаті відгодовування молодняк пасивний мав передзабійну масу 97,8 кг, а активні тварини – 101,4 кг. За масою туші свині активного класу переважали пасивних на 3,63 кг, а за виходом м'яса – на 1,9 кг. За комплексним індексом активний молодняк переважав пасивних однолітків на 25,1 балів (252,33 бали проти 227,23). У помісей ВБ-Л×П індекс рухливості становив 0,41 у активних та 0,32 – у пасивних. Відповідно, за масою туші активні тварини перевершували пасивних на 3,07 кг, тоді як вихід туші по групах склав 64,12 та 62,28 % відповідно. За комплексним балом активні поросята переважали пасивних на 10,80 бали (265,84 бали проти 255,04). Автори зазначають, що поросята пасивних обох генотипів були більш схильні до жировідкладання, а у активних однолітків туші були беконного типу.

При вивченні відгодівельно-м'ясних якостей поросят різного поєднання Гришина Л.П., Краснощок О.О. [5] встановили, що найкращими показниками відрізнявся молодняк ВБ×Л та ВБ-Л×Д-Г, у яких забійний вихід склав 72,3 та 72,9 % відповідно, а середня маса окосту – 11,4 та 11,5 кг. При встановленні складу туші було виявлено, що ці ж поросята мали вміст м'язів на рівні 60,5 та 61,4 %, а сала – 19,8 та 18,6 % відповідно. Також ці тварини мали найвищий рівень генотипового поєднання за виходом м'яса – +1,75 та +2,55. Айвищий прояв ефекту гетерозису було виявлено у поросят поєднання ВБ-Л×Д-Г – 104,0 %.

Відомо, що схрещування є одним із найефективніших способів підвищення продуктивності, особливо широко використовуються дво-, три- та чотирипородні гібриди, які поєднують позитивні якості кількох порід. Гібридні поросята можуть перевищувати чистопородних за приростами на 5,0-15,8 %, а витрати кормів на 1 кг приросту знижуються на 8,5-10,5 %. Це забезпечує економічну ефективність виробництва.

Сама відгодівля поросят є важливою складовою свиначства, оскільки вона забезпечує: швидкий ріст і розвиток – правильно організована годівля допомагає поросяттам набирати вагу відповідно до їхнього віку та генетичного потенціалу; формування міцного здоров'я – збалансований раціон з достатньою кількістю білків, вітамінів, мінералів і енергії зміцнює імунітет та знижує ризик захворювань; економічну ефективність – добре відгодовані поросята швидше досягають товарної ваги, що зменшує витрати на утримання та підвищує прибутковість господарства; покращення якості м'яса – правильна відгодівля впливає на співвідношення м'язової та жирової тканини, смакові якості та товарний вигляд продукції; зменшення падежу молодняку – достатнє забезпечення поживними речовинами сприяє кращій адаптації поросят після відлучення від свиноматки.

Вирощування поросят, що належать до різних генотипів, вимагає адаптованого підходу: їх генетичні особливості (напрямок продуктивності)

визначають швидкість росту, стресостійкість, витрати корму та якість майбутньої туші.

Так, Кушнеренко В.Г., Шугасєва М.Г. [15] вважають, що найкраще для відгодовування брати поросят, отриманих від маток ВБ та плідників Л, тоді вони мають швидкісний ріст та кращу якість туш. Хоча маса молодняку в 28 днів не велика (5,76 г), але збереженість – найвища і дорівнює 94,6 %. А от в 60 днів маса поросят найбільша при цьому поєднанні – 20,77 г, що свідчить про найдоцільніше використання для отримання м'яса помісей ВБ×Л. При цьому доведено, що ці ж поросята в подальшому мали вищий відсоток збереженості та відрізнялися кращими показниками здоров'я.

Халак В., Сусол Р. [33], досліджуючи маток різної племінності, відзначають, що при розподілі за методом BLUP кращим було поголів'я класу М⁺: вони мали добові прирости 546,0 г, від досягнення забійної маси – 181,6 діб, найменшу товщину шпику на рівні грудних хребців – 20,5 см, навіть на рівні криж – 16,8 см. Сама гнізда таких поросят у віці 28-35 діб сягала 76,8 кг, переважаючи інші групи на 9,1-17,6 %.

Важливим результатом відгодівлі є не лише отримання високих приростів, а й формування якісної м'ясної продукції. Сам генотип – суттєво впливає на товщину шпику, вихід пісного м'яса та вміст внутрішньом'язового жиру. При цьому правильно організована відгодівля дозволяє реалізувати потенціал тварин і забезпечити отримання продукції, яка відповідає вимогам як споживачів, так і переробної промисловості.

Кремезь М.І., Мироненко О.І. та ін. [14] вважають доцільним вирощування в промислових умовах гібридів від ВБ, РІС337, Л з різною кровністю. Такі поросята швидше ростуть і на кінець дорощування маса гнізда становить 457,3 кг, а збереженість – 98,3 %. Тобто використання гібридизації посприяло збільшенню абсолютних приростів та покращенню економічного стану підприємства.

Михалко, О.Г., та Андрухова, Ю.О. [22] встановили, що від маток данського ландрасу при чистопородному схрещуванні отримана велика

частка мертвонародженості – до 3,0 %, тоді як при промисловому розведенні – не більше 1,1-1,6 %, хоча поросята і відрізнялися найбільшою великоплідністю – 1,4 кг, а збереженість поросят на 9,8 % залежала саме від генотипу тварин. Ця ж група важила більше при відлученні – 86,2 кг маса гнізда, тоді як в інших групах – 76,4-83,1 кг. Добовий приріст коливався від 202,0 до 209,0 г між групами. Чистопородний молодняк переважав на 6,52 % за щоденним приростом інших навіть в літній період.

Останнім часом у свинарстві використовують ДНК-маркери – для виявлення генів, які впливають на швидкість росту, ефективність використання корму, м'ясність туші та якість свинини. Це дозволяє відбирати тварин із кращим генетичним потенціалом ще в ранньому віці.

Так, Сухно Т. [30], провівши розподіл за ДНК-типуюванням, встановив, що молодняк класу GA, як за високою рівня, так і за обмеженої годівлі, відгодовувався швидше та мав більш виповнені туші. Так, за 199,9 діб вони набирали сто кг за інтенсивної годівлі та за 206,3 доби – за умов обмеженості годівлі. При цьому вони мали найвищий показник рівномірності зростання – 0,298 та 0,281 залежно від рівня годівлі, а інтенсивність формування становила 0,902 та 0,890 відповідно.

З попередніх досліджень ми бачимо, що самі ДНК-маркери не замінюють повноцінної годівлі, але допомагають ефективніше використовувати генетичний потенціал тварин, надають змогу господарству заздалегідь обрати поголів'я для виробництва пісної або навпаки жирної свинини. Наприклад, поросята з генотипами, пов'язаними з інтенсивним ростом, можуть демонструвати вищі прирости лише за умови забезпечення достатнього рівня енергії, протеїну, мінералів та вітамінів у раціоні.

Таким чином, поєднання сучасної селекції за ДНК-маркерами та збалансованої годівлі є одним із найефективніших шляхів підвищення продуктивності свиней на відгодовці.

Кодак Т., Вовк В. [11] підтверджують, що якості продуктивності успадковуються проміжно і їх дослідження показали, що кращими забійними

та відгодівельними якостями характеризуються свині поєднань ВБ-Л×Т та ВБ-Л×П, так як їх забійний вихід сягає більше 75,6 %.

Отже, для реалізації генетичного потенціалу поросят необхідно застосовувати науково-обґрунтовані системи годівлі, що враховують особливості конкретного генотипу. Особливого значення набувають збалансованість раціонів за протеїном, амінокислотами, енергією, мінеральними речовинами та вітамінами. Використання сучасних технологій відгодівлі сприяє підвищенню середньодобових приростів, покращенню конверсії корму та отриманню високоякісної свинини.

3. Матеріал, методика, умови дослідження

3.1. Матеріал та методика досліджень

Метою роботи було передбачено вивчити відгодівельні якості поросят в умовах фермерського господарства та оцінити їх продуктивність.

Об'єктом для реалізації мети були показники росту, приростів живої маси, витрат корму на одиницю приросту та вік досягнення забійних кондицій.

Матеріалом для цього було обрано молодняк свиней різних породних поєднань, які утримуються в однакових умовах підприємства.

Методика дослідження була наступна:

1. Формування груп поросят в однакових кормових умовах.
2. Регулярне зважування молодняку та фіксація особливостей приросту.
3. Визначення відгодівельних якостей різних за походженням поросят, в тому числі віку досягнення 100 кг та витрат корму.
4. Обробка отриманих результатів та визначення більш економічно вигідних породних поєднань для відгодівлі в господарстві.

Отримані результати досліджень дозволяють оцінити інтенсивність росту поросят, ефективність використання кормової бази підприємства та господарську доцільність застосування певних технологічних рішень з метою отримання прибутковості.

3.2. Умови підприємства

«Юран» – досить молоде фермерське підприємство, яке сьогодні має усі шанси на прибуткове виробництво не лише зернових та бобових культур, а й високоякісної продукції тваринництва, в тому числі галузі свинарства. Саме господарство в Самарівському районі та має сприятливі умови для вирощування зерново-технічних та кормових культур (таблиця 1).

1. Вирощування культур господарством

Культура	2024		2025	
	га	ц/га (min-max)	га	ц/га (min-max)
Зернові	585,0	36,5-45,1	591,0	32,7-43,1
Технічні	480,4	180,0-220,0	484,4	180,0-220,0
Кормові	386,0	302,0-310,0	388,3	312,0-324,0
Сади	81,6	6,9-19,7	81,6	8,3-20,1
Однорічні посіви	64,0	21,6-31,2	67,7	22,2-26,1
Багаторічні посіви	37,0	30,0-34,0	37,0	29,8-35,2
Разом	1634,0	-	1650,0	-

Можна констатувати, що господарство має досить великий асортимент вирощування культурних рослин – від зерново-технічно-кормових до посівів одно- та багаторічних і садів. Так, найбільшу площу мають зерново-технічно-кормові культури – 591, 484,4 та 388,3 га відповідно – вони є основою не тільки прибуткового експорту підприємства, але і основною складовою кормових раціонів тварин. Врожайність культур залежно від виду та сорту коливається в великих межах: зернових – 32,7-43,1 ц/га, технічних – 180,0-220,0 ц/га, кормових – 312,0-324,0 ц/га.

Зауважимо, що господарство має власні посіви як одно-, так і багаторічних культур, які необхідні для підтримання молочного скотарства: їх площа – 67,7 та 37,0 га відповідно з коливаннями врожайності 22,2-35,2 ц/га залежно від виду.

Сьогодні є трендом та вигідним бізнесом вирощування плодів та фруктів, тому підприємство також має власні сади, площею 81,6 га, де

виросує яблуневі, сливові, черешневі та інші культури. Їх врожайність залежно від сорту та виду – 8,3-20,1 ц/га.

Маючи досить високорозвинену рослинницьку галузь, «Юран» займається виробництвом молока та м'яса, в тому числі свинини (таблиця 2).

2. Виробництво продукції тваринництва

Показник	2025 рік	
	Велика рогата худоба	Свині
Всього за рік, гол.	455	750
зокрема стадо дійна/маточне, голів	163	-
Вироблено продукції, ц		
зокрема м'яса, ц	636,0	847,5
Приріст маси, г	546,0	860,0
Ціна реалізації, грн/кг		
молоко	18,5	-
м'ясо	91,1	83,8
Рентабельність виробництва, %	+19,3	+22,6

Господарство має дійне стадо в кількості 163 голови та реалізує молоко за ціною 1850,0 грн. за 1 ц. При цьому рентабельність виробництва скотарської галузі по підприємству – +19,3 %.

Крім того, підприємство щорічно відгодовує поросят в кількості 750 голів, завезених на відгодівлю у віці 6 тижнів. Так, за останній рік господарство виробило 847,5 ц свинини в живій вазі та реалізувало по 8380,0 грн. за 1 ц. Свилярська галузь також на підприємстві рентабельна – +22,6 %.

4. Власні дослідження

4.1. Особливості вирощування поросят

«Юран» більше двадцяти років утримує дійне стадо корів та має стабільні шляхи реалізації як сирого молока, так і яловичини.

Виробництвом свинини підприємство займається не більше шести останніх років, так як має надлишок кормових ресурсів.

Фермерське господарство не утримує маточне стадо, а тому займається лише відгодівлею молодняку свиней, яких закуповує останні два роки на Полтавщині, в ТОВ «Сімада», де гібридних багатоплідних маток Camborough схрещують з кнурами Pietrain та термінальних ліній PIC 337 (трипородне поєднання – Pietrain, Duroc та Large White) і PIC 410 (двопородне поєднання – Pietrain та PIC 337).

Таких помісних поросят від різних поєднань у віці 1,5-2,0 місяці закуповує «Юран» для подальшої відгодівлі, яка є ефективною при застосуванні власних кормових компонентів з додаванням відповідних преміксів за віком. Щорічна чисельність відгодовуваних поросят різна і залежить від врожаю зернових (таблиця 3).

3.Щорічна чисельність відгодівельного поголів'я

Рік	I група (свиноматка Camborough×плідник Pietrain)	II група (свиноматка Camborough×плідник PIC 337)	III група (свиноматка Camborough×плідник PIC 410)
2023	120	160	200
2024	150	180	180
2025	230	250	270

На фермі утримують щойно привезених поросят групою по 15-20 голів, розподіляючи за масою та статтю, що сприяє раціональному вирощуванню та полегшує догляд за тваринами, тим самим забезпечуючи

відповідні умови зростання та розвитку. Таке утримання поросят передбачає їх вільний доступ до корму, води та відпочинку (рис.1).

Поросята отримують повнораціонні комбікорми відповідно до встановлених норм з урахуванням віку, а також вони мають вільний доступ до питної води, що тільки сприяє високій інтенсивності росту та збереженості поголів'я.

Кількісне споживання кормів представлено на рис. 2 залежно від віку молодняку – від 6-тижневого віку до 22 тижня включно.

Рис. 1 Утримання молодняку

Бачимо, що при купівлі молодняк віком 6 тижнів в середньому споживає 0,75 кг корму на добу. В подальшому при накопиченні маси зростає і добове споживання і у віці 20-22 тижні сягає 2,4-2,65 кг на добу.

Основу раціону складають зернові корми (ячмінь, пшениця, кукурудза). Також додають білкові добавки (соняшниковий або соєвий шрот), мінеральні речовини та вітамінні премікси. Годівниці розміщені уздовж станків, щоб усі поросята мали одночасний доступ до корму.

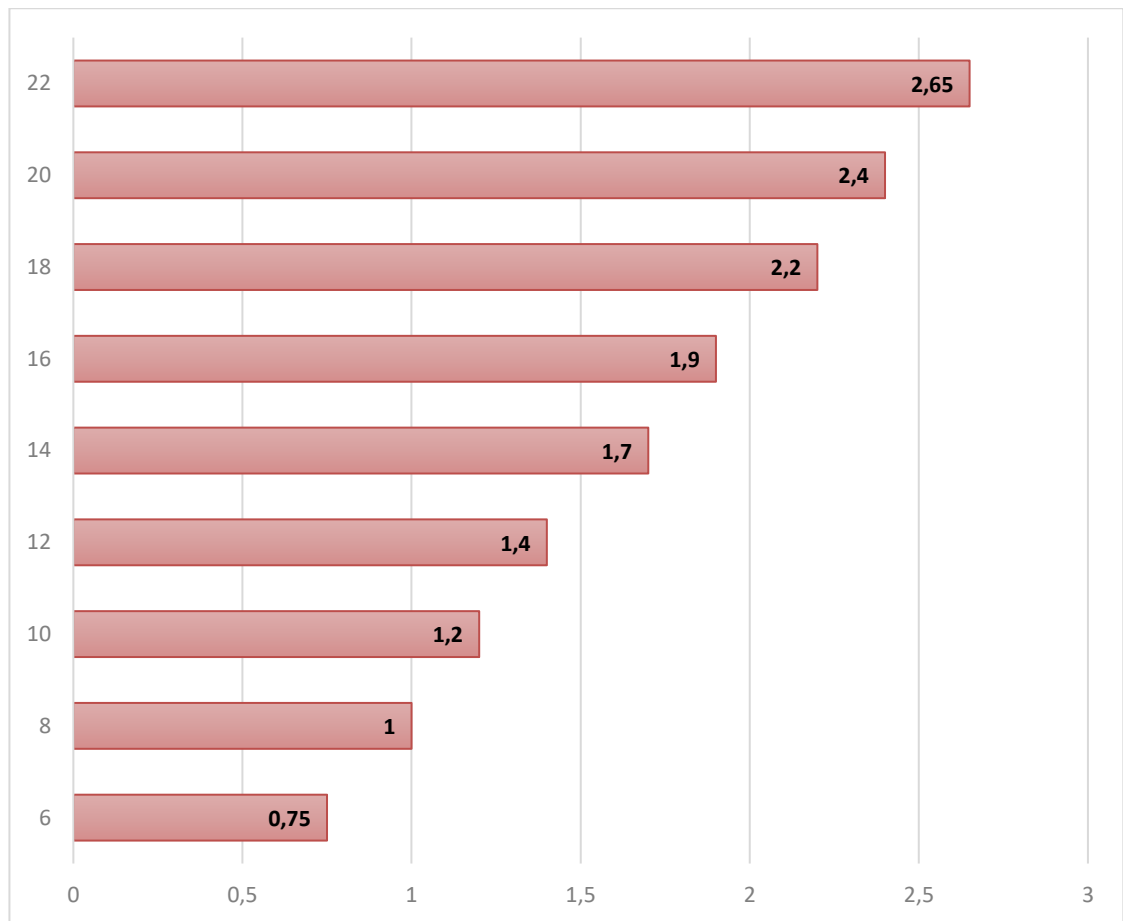

Рис.2. Добове споживання комбікорму молодняком

Для відгодування поросят на фермі використовують повнораціонні комбікорми з високим вмістом протеїну та енергії, що забезпечують достатні середньодобові прирости маси.

4.2. Відгодівельні та забійні показники молодняку

В господарстві відгодовують поросят декількох генотипів: помісі від маток Camborough та кнурів Pietrain (І група), молодняк від маток Camborough та плідників термінальних ліній PIC 337 (ІІ група) та PIC 410 (ІІІ група). Особливості зростання всього молодняку представлено в таблиці 4.

Жива маса помісного молодняку на час закупівлі знаходилася в межах 12,2-12,7 кг (6-тижневі). Далі під час відгодівлі фіксували зростання інтенсивніше поросят ІІ і ІІІ груп.

Так, восьми тижневі поросята І групи важили 21,0 г та поступалися своїм одноліткам на 2,0 та 9,6 % відповідно. В десяти тижневому віці ця перевага склала 10,0 та 6,3 %, в 12 тижнів – 3,0 та 5,0 %, в 14 тижнів – 2,1 та 2,7 %, в 16 тижнів – 1,8 та 2,6 %, в 18 тижнів – 1,9 та 3,5 %. На останньому етапі відгодівлі у віці 20 та 22 тижні дана тенденція переваги за масою поросят І та ІІ групи зберігалась – 2,1 та 2,7 % і 4,1 та 6,1 %. Тобто в усі періоди відгодівлі поросята, отримані від термінальних кнурів мали більш інтенсивний темп росту.

4. Маса молодняку різного походження

Вік, тижнів	І група	ІІ група	ІІІ група
6	12,2±2,14	12,5±3,05	12,7±2,86
8	21,0±3,15	21,2±2,97	21,8±3,24
10	30,0±3,23	31,1±4,02	31,9±3,68
12	40,0±4,52	41,2±5,27	42,0±4,69
14	51,0±5,41	52,1±6,47	52,4±7,12
16	65,0±7,15	66,2±8,28	66,7±8,03
18	80,0±9,16	81,5±7,68	82,8±7,92
20	95,0±10,33	97,0±8,29	97,6±9,17
22	110,0±11,64	114,5±10,49	116,7±11,09

В подальшому було підраховано абсолютне зростання та виявлені особливості між групами молодняку (рис. 3).

За результатами розрахунків абсолютного приросту маси виявлено, що молодняк І групи у віці 6-8 тижнів набрав 8,8 кг, тоді як його ровесники – 8,7 та 9,1 кг відповідно. В подальшому на протязі всього відгодовування така ситуація зберігалася і в період 20-22 тижні молодняк І групи набрав 15,0 кг тоді як однолітки – 17,5 та 18,3 кг відповідно.

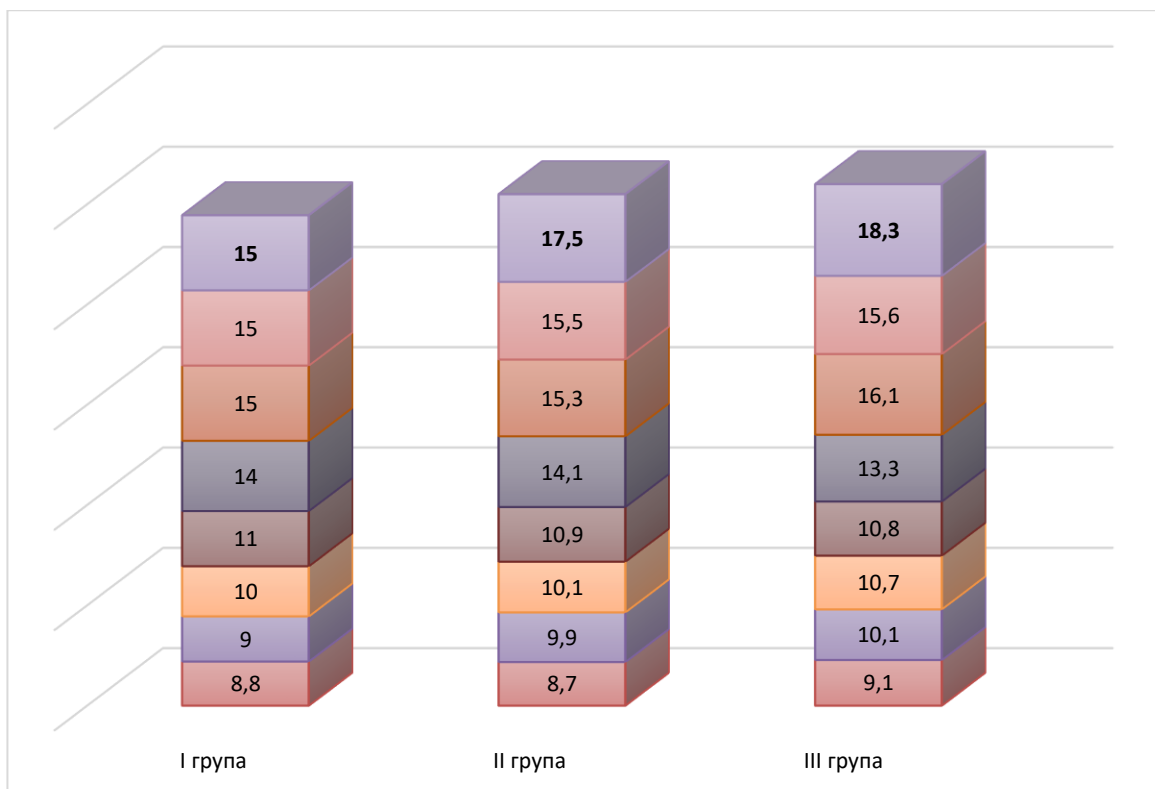

Рис. 3. Абсолютне зростання молодняку, кг

Слід наголосити, що за весь період абсолютне зростання I групи поросят становило 97,8 кг, і вони поступалися за цим показником своїм одноліткам на 4,3 та 6,3 % відповідно (приріст поросят II та III групи за 6-22 тиждень склав 102,0 та 104,0 кг відповідно).

За середньодобовим приростом також молодняк II та III групи переважав однолітків (рис. 4).

Встановлено, що добовий приріст молодняку I групи у віці 6-8 тижнів був 628,6 г, тоді як у молодняка інших груп – 621,4 та 650,0 г. Однак при подальшому відгодовуванні поросята II та III групи перевищували однолітків за цим показником.

Так, поросята віком 8-10 тижнів від РІС 337 та РІС 410 мали щодобовий приріст 707,1 та 721,4 г, тоді як у однолітків від Pietrain – 642,9 г.

У віці 10-12 тижнів різниця по групах становила – 7,1 та 50,0 г. В подальшому спостерігається незначна перевага молодняку I групи за цим показником, однак з віку 14 тижнів і надалі вони поступаються помісям від термінальних ліній.

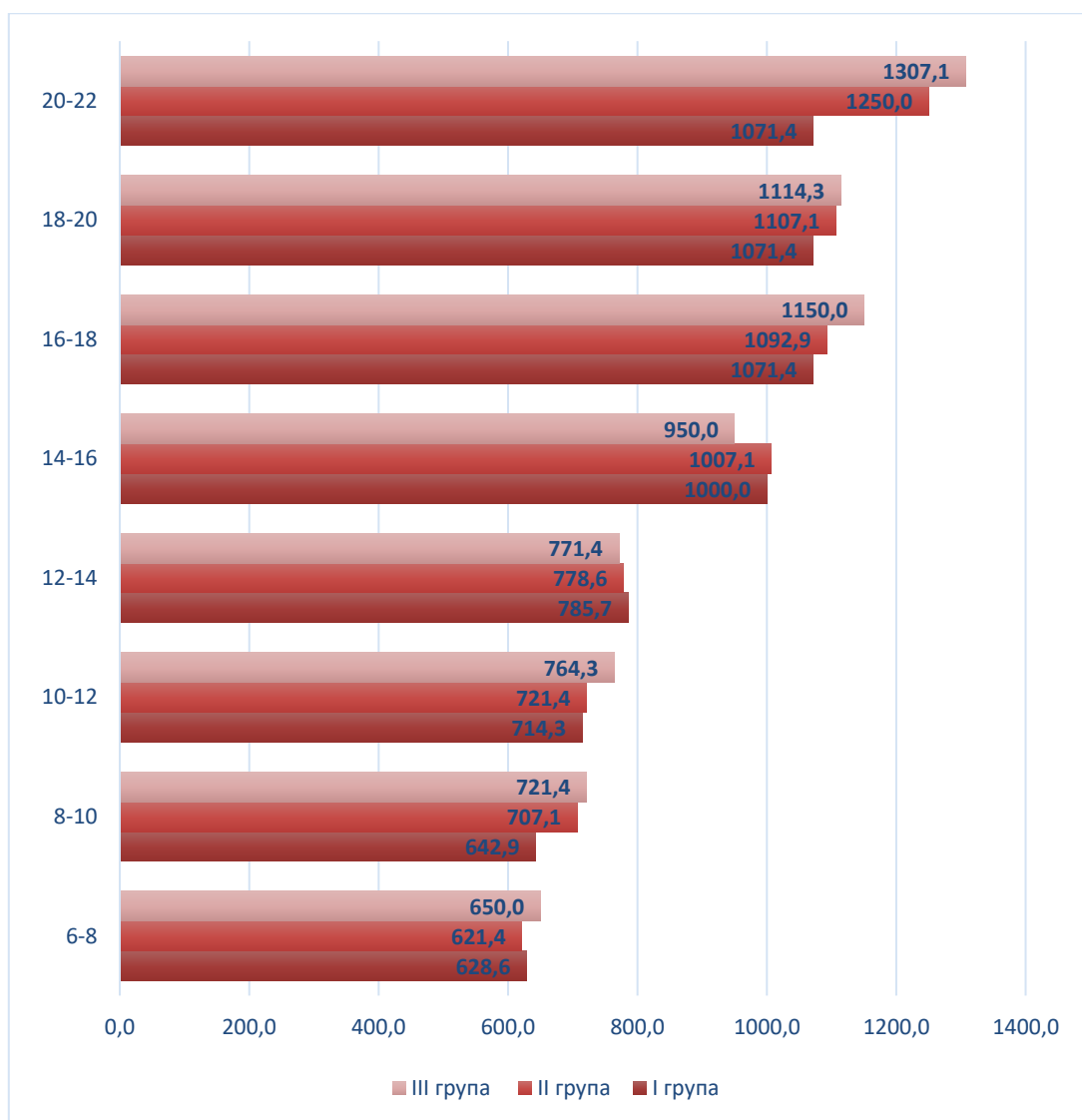

Рис. 4. Середньодобові прирости поросят, г

На останньому етапі відгодівлі (вік 20-22 тижні) добові прирости молодняку були в межах від 1071,4 до 1307,1 г, що підтверджує ефективність відгодовування помісей від спеціалізованих ліній плідників.

Таким чином, обрані для відгодівлі поросята даних генотипів мали досить високі показники зростання у всі періоди вирощування та характеризувалися інтенсивним накопиченням маси до 22 тижня. Після відгодовування молодняк господарство направляє на забій до переробного підприємства, так як власного цеху продукції немає. В умовах комбінату були досліджені забійні якості поросят (таблиця 5).

5.Забійні якості молодняку

Група молодняку	Передзабійна маса, кг	Забійна маса, кг	Забійний вихід, %	Маса туші, кг	Вихід туші, %
I	109,4±2,19	80,5±3,54	73,6	75,4±2,67	68,9
II	113,6±1,97	85,2±2,88	75,0	78,8±2,13	69,4
III	115,9±2,43	86,7±3,69	74,8	81,1±2,96	70,0
В середньому	113,0±2,57	84,1±3,07	74,4	78,4±2,61	69,4

Забійні якості молодняку різних генотипів досить високі, так як в основі батьківської форми імпортовані спеціалізовані м'ясні та термінальні кнури. Так, передзабійна маса по групах була в межах від 109,4 до 115,9 кг, а середня – 113,0 кг.

Молодняк I групи мав забійну масу 80,5 кг, поступаючись одноліткам від термінальних ліній на 5,8 та 7,7 % відповідно (середня забійна маса склала 84,1 кг). Забійний вихід становив 73,6-75,0 %, що досить високе значення в умовах фермерського підприємства.

В подальшому при з'ясуванні маси туші було визначено, що поросята I групи мали 75,4 кг маси при виході туші 68,9 %, тоді як у помісей II та III групи – маса 78,8 та 81,1 кг при виході 69,4 та 70,0 % відповідно.

Таким чином, при відгодівлі поросят різних генотипів підприємство отримало туші з середнім виходом 69,4 %, що можна пояснити генетичним поєднанням зі спеціалізованими породами та кровністю молодняку.

5. Економічна доцільність відгодівлі

За відгодівельними та м'ясними якостями явна перевага молодняку, отриманого від плідників термінальних ліній, але економічну доцільністю такої відгодівлі слід виражати в грошовому виразі через додатково отриману продукцію (таблиця 6).

6.Економічна доцільність відгодівлі

Група молодняку	Маса при реалізації, кг	Додаткова продукція при відгодівлі,		В грошовому виразі, грн.	
		кг	%	на 1 поросля	на 100 голів
I	110,0±11,64	-	-	-	-
II	114,5±10,49	+4,5	+4,1	+332,1	+33210,0
III	116,7±11,09	+6,7	+6,1	+494,5	+49450,0

Ціна кг живої маси по області становить 75,0-95,0 грн. Підприємство здало відгодований молодняк з розрахунку 83,8 грн./кг.

При відгодовуванні було отримано молодняк масою 110,0-116,7 кг у віці 22 тижні, що вже є добрим показником для фермерського виробництва.

Порівнюючи між собою інтенсивність відгодівлі різних груп порослят встановлено, що від II та III групи, які отримані від плідників термінальних ліній отримано на 4,1 та 6,1 % більше додаткової продукції, що в грошовому виразі становить +332,1 та +494,5 грн. в розрахунку на 1 поросля.

В перерахунку на 100 голів, підприємство отримує додатково 33210,0 та 49450,0 грн. при відгодівлі молодняку термінальних ліній.

Слід відмітити, що відгодівля є процесом вартісним, тому результат доходу слід перерахувати на виразити в економічному ефекті відгодівлі, враховуючи витрати (таблиця 7).

7.Економічний ефект відгодівлі

Група молодняку	Маса при реалізації, кг	Загальний економічний ефект відгодівлі, грн.	
		1 поросяти	100 поросят
I	110,0±11,64	-	-
II	114,5±10,49	+249,6	+24960,0
III	116,7±11,09	+371,4	+37140,0

Згідно розрахунку, загальний економічний ефект відгодівлі одного поросяти II та III групи порівняно з молодняком I групи становить +249,6 та +371,4 грн., що підтверджує ефективність вибору для відгодовування молодняку саме цих генотипів.

6. Екологічні заходи

Свинарство не тільки забезпечує населення високоякісними продуктами харчування та відіграє значну роль у продовольчій безпеці країни, але разом із тим його інтенсивний розвиток супроводжується певним навантаженням на навколишнє середовище. Масштаб цього впливу залежить від розмірів господарства, технологічних рішень при утриманні тварин, системи утилізації відходів, а також від того, як підприємство дотримується екологічних вимог щодо збереження довкілля.

Найважливішим аспектом галузі щодо забезпечення екологічності є утворення значної кількості органічних відходів під час процесів життєдіяльності свиней: гній, стічні води – містять велику кількість побічних поганих речовин, зокрема азот, фосфор, мікроорганізми та інші компоненти.

Якщо на підприємстві нема належних умов зберігання і використання цих відходів, то можливе забруднення ґрунтів, поверхневих і підземних вод. Особливо небезпечно їх попадання у водойми, так як це може призводити до евтрофікації. Як результат – інтенсивний розвиток негативних для водойм водоростей, погіршення якості водного середовища.

На атмосферне повітря також галузь має вплив: у процесі розкладання відходів утворюються газоподібні сполуки, що є основними джерелами неприємного запаху, який може поширюватися на значні відстані та створювати дискомфорт. Крім того, складові гною мають парникові гази, що формують парниковий ефект, впливаючи глобально на кліматичні зміни.

Одним із екологічних чинників є використання водних ресурсів для забезпечення потреб тварин та підтримання належного санітарного стану на свинофермах, а для цього треба чимало води. Занадто інтенсивне водокористування призводить до виснаження водних ресурсів паралельно із збільшенням обсягів стічних вод. Для того, щоб уникнути цього, необхідно господарствам використовувати автоматизовані системи напування з одночасним очищенням стоків.

Поряд з водними ресурсами галузь має і свій вплив на земельні, так як надмірна кількість органічних добрив на полях, пасоищах – прямий шлях до накопичення у ґрунті азоту та інших речовин, які спричиняють порушення природного балансу поживних елементів, в тому числі засолення та закислення ґрунтів. Хоча гній є цінним добривом, але треба дотримуватися норм його внесення з метою покращення структури та родючості ґрунту.

Галузь також супроводжується і біологічними ризиками, так як відходи містять патогенні мікроорганізми та інші біологічні агенти, які сприяють появі ризику поширення збудників захворювань серед тварин і людей. Тому слід проводити регулярну дезінфекцію та контролювати стан здоров'я тварин.

Екологічні заходи галузі повинні бути направлені на зменшення негативного впливу виробництва на екологію, раціональне використання природних ресурсів. Для цього свинарство активно впроваджує безпечні технології, що мінімізують негативний вплив на довкілля. А це створення герметичних гноєсховищ, будівництво біогазових установок, широке провадження систем очищення повітря та стічних вод, застосування енергоощадного обладнання. Основними заходами є:

- раціональне поводження та використання гною та гноївки: мінімізація впливу шляхом їх збору, зберігання у спеціальних гноєсховищах і подальшого використання як органічних добрив на сільськогосподарських угіддях.
- недопущення забруднення ґрунтів і водойм: мінімізація через облаштування герметичних систем видалення та зберігання відходів, виключання потрапляння шкідливих речовин у навколишнє середовище.
- контролювання викидів шкідливих газів і запахів: реалізація шляхом належної вентиляції приміщень, своєчасного видалення відходів та застосування біопрепаратів для переробки органічної маси.
- створення санітарно-захисних зон: це дає зменшення негативного впливу виробництва на населення.

- ощадливе використання водних ресурсів: реалізація систем економного водопостачання.
- впровадження енергозбереження: використання автоматизованого обладнання, енергоефективних систем вентиляції та обігріву.
- моніторинг стану якості повітря, ґрунтів і водних ресурсів.

Таким чином, розвиток галузі має і позитивні, і негативні сторони щодо певного впливу на середовище. Здійснення направлених заходів – забезпечить екологічність виробництва свинини, збереження природи поряд з ефективною роботою господарства.

7. Охорона праці на підприємстві

Охорона праці на фермі є складовою організації виробництва та спрямована на збереження життя, здоров'я та працездатності персоналу, що обслуговує тварин. В господарстві використовуються різноманітні машини та обладнання, що вимагають підвищеної уваги та суворого дотримання вимог безпеки. Дотримання всіх вимог – це дозволяє запобігти виробничому травматизму, захворюванням і створити безпечні умови.

Усі робота в господарстві пов'язана з впливом різних небезпечних і шкідливих факторів: рухомі механізми та обладнання, електричний струм, вологість повітря, пил, газів, біологічні фактори. Особливу небезпеку, як вже було зазначено в екологічних заходах, становлять газів – аміак, сірководень і вуглекислий газ – вони утворюються під час розкладання відходів і за високих концентрацій можуть викликати захворювання органів та гострі отруєння. Тому усі виробничі приміщення повинні відповідати нормам санітарно-гігієнічним.

Для цього в свинарниках підтримують оптимальні параметри мікроклімату, а за рахунок ефективної вентиляції видаляються надлишкові волога, пил та шкідливі газів. Це дає можливість створити комфортні умови і для працівників, і для тварин.

Значну увагу в господарстві віддають освітленню робочих місць, що має відповідати нормам та сприяти зниженню втомлюваності та зменшенню ризику травм під час догляду за тваринами.

Безпечна експлуатація технологічного обладнання за рахунок системи механізованої роздачі кормів, видаленню гною, насосного обладнання та інші механізмів також дає можливість підвищити працездатність персоналу та уберегти його від травм та хвороб.

Перед початком роботи в господарстві персонал перевіряє стан обладнання, а при зрушенні його нормативного використання негайно повідомляє керівництво та припиняє його експлуатацію.

Електробезпека в тваринницьких приміщеннях може давати збій через підвищену вологість, тому існує значний ризик ураження струмом робочих. Профілактика цього – надійна ізоляція, захисне заземлення та регулярні огляди справності. Ремонтувати електроустановки можуть лише навчені працівники відповідної кваліфікації.

Будь-яка галузь має і біологічні ризики, тому важливим елементом охорони праці є забезпечення робочих засобами індивідуального захисту, а саме спецодягом, чоботами, рукавицями, при необхідності захисними окулярами та масками. Маски-респіратори персонал застосовує при дезінфекції приміщень та обладнання.

Підвищену небезпеку становить робота з плідниками та свиноматками з приплодом, так як ці тварини можуть проявляти неадекватну поведінку та завдавати травм. Тому при необхідності треба використовувати спеціальні фіксувальні пристрої, щити і проходити навчання методам роботи зі свинями, зважаючи на їх поведінкові реакції.

На підприємстві «Юран» важливою складовою праці є проведення інструктажів: усі працівники проходять різні види інструктажів залежно від виду роботи та ставлять підпис у відповідних журналах реєстрації.

Отже, охорона, безпека праці в господарстві – комплекс різнобічних заходів, спрямованих на створення безпечних умов, дотримання вимог, використання регулярного навчання персоналу та контроль за станом виробничого середовища.

Висновки і пропозиції

1. Фермерське підприємство має власне дійне стадо чисельністю 163 корови та займається відгодівлею поросят різних генотипів. За останній рік було вирощено 750 голів молодняку, закупленого в ТОВ «Сімада», де гібридних маток Camborough схрещують з кнурами Pietrain та термінальних ліній PIC 337 і PIC 410.

2. Закуповують поросят для відгодівлі в 6-тижневому віці. На фермі утримують їх по 10-15 голів, розподіляючи за масою та статтю. В такому віці молодняк в середньому споживає 0,75 кг корму на добу, подальшому до 20-22 тижня споживання сягає 2,4-2,65 кг на добу.

3. Жива маса помісного молодняку в 6 тижнів – 12,2-12,7 кг. Восьми тижневі поросята I групи важили 21,0 г та поступалися своїм одноліткам на 2,0 та 9,6 % відповідно, в 10-тижневому віці – на 10,0 та 6,3 %, в 12 тижнів – 3,0 та 5,0 %, в 14 тижнів – 2,1 та 2,7 %, в 16 тижнів – 1,8 та 2,6 %, в 18 тижнів – 1,9 та 3,5 %. У віці 20 та 22 тижні перевага за масою поросят II та III групи – 2,1 та 2,7 % і 4,1 та 6,1 %.

4. За весь період відгодівлі абсолютний приріст маси I групи поросят становив 97,8 кг, і вони поступалися за цим показником своїм одноліткам на 4,3 та 6,3 % відповідно (приріст поросят II та III групи за 6-22 тиждів склав 102,0 та 104,0 кг відповідно).

5. Добовий приріст молодняку I групи у віці 6-8 тижнів був 628,6 г, тоді як у молодняка інших груп – 621,4 та 650,0 г. Однак при подальшому відгодовуванні поросята II та III групи перевищували однолітків за цим показником. У віці 20-22 тижні добові прирости молодняку були в межах від 1071,4 до 1307,1 г.

6. Передзабійна маса по групам була в межах від 109,4 до 115,9 кг. Середня забійна маса склала 84,1 кг, забійний вихід становив 73,6-75,0 %. Вихід туші по групам склав від 68,9 та 70,0 %.

7. Інтенсивність відгодівлі поросят II та III групи, які отримані від плідників термінальних ліній, дала змогу отримати на 4,1 та 6,1 % додаткової продукції, що в грошовому виразі становить +332,1 та +494,5 грн. в розрахунку на 1 порося.

8. Загальний економічний ефект відгодівлі становить +249,6 та +371,4 грн., що підтверджує ефективність вибору для відгодовування молодняку саме цих генотипів.

Пропозиції:

Аналізуючи відгодівельні якості молодняку різних генотипів рекомендуємо підприємству:

1. Закуповувати для відгодівлі поросят, отриманих від плідників термінальних ліній, що дає змогу збільшити вихід продукції на 4,1-6,1 %.

Список літератури

1. Бондаренко К., Купченко-Савельєва Р., Лесновська О.В. Якісні показники туш поросят різних генотипів. Всеукраїнська науково-практична інтернет-конференція: Розвиток тваринництва та аквакультури: інновації, виробництво, переробка. ДДАЕУ, 2026. С. 22-24.
2. Волощук В.М., Хатько І.В. Свинарство. – Київ: Аграрна наука, 2019.
3. Войціцький О.В., Новгородська Н.В. (2024). Показники продуктивності свиней за різного вмісту ферментного препарату “Целозим”. Науковий вісник ЛНУВМБ. Серія: Сільськогосподарські науки. т 26. № 101. С.80-84. <https://doi.org/10.32718/nvlvet-a10113>
4. Войціцький О.В., Новгородська Н.В. (2023). Ферменти та їх застосування в раціонах свиней. Науковий вісник ЛНУВМБ. Серія: Сільськогосподарські науки. т 25. № 98. С. 77-82. <https://doi.org/10.32718/nvlvet-a9813>
5. Гришина Л.П., Краснощок О.О. (2019). М'ясні якості чистопородного, помісного і гібридного молодняку свиней різної інтенсивності росту. Вісник аграрної науки Причорномор'я. Вип. 3(103). С. 98–106. DOI: 10.31521/2313-092X/2019-3(103)-12
6. Гришина Л. П., Хітрова Н. І. (2023). Використання стабілізуючого відбору для підвищення продуктивності свиней. Матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (7 груд. 2023 р., м. Полтава). С.25-29.
7. Зельдін В.Ф., Козир В.С., Сокрут О.В. (2020). Контроль стану крові та якості сперми кнурівплідників різних генотипів і ефективність відтворення стада. Вісник СНАУ. Вип.4(43). С. 33-37.
8. Івченко В.М., Полонська О.М., Солошенок А.Л., Їльїна Г.В. (2026). Основні аспекти та особливості функціонування свинарства України в умовах воєнних викликів. Економічний простір. №211. С. 24-34. <https://doi.org/10.30838/EP.211.24-34>

9. Калінчик М.В., Калінчик С.М., Алексєєнко І.М. (2015). Сучасні тенденції, стан та перспективи виробництва свинини в Україні. Агросвіт. №3-4. С. 31-39.
10. Калиниченко Г.І., Коваль О.А., Петрова О.І., Кислинська А.І. (2014). Відгодівельні та забійні якості молодняку свиней за різних поєднань. <https://dspace.mnau.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/1191/1>
11. Кодак Т., Вовк В. (2014). Забійні якості відгодівельного молодняку, одержаного від різних поєднань. Тваринництво України. № 7. С. 18-20.
12. Копитець Н.Г. (2018). Сучасний стан та тенденції розвитку ринку свинини в Україні. Економіка АПК. № 11. С. 44–54. <https://doi.org/10.32317/2221-1055.201811044>
13. Коробка А.В., Онищенко А.О., Конкс Т.М. (2025). Відгодівельні, забійні та м'ясо-сальні якості свиней при застосуванні ферментного препарату. Таврійський науковий вісник № 145. С.274-279. <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2025.145.1.31>
14. Кремезь М.І., Мироненко О.І., Кузьменко Л.М., Шаферівський Б.С., Карунна Т.І., Фесенко О.Г., Ільченко М.О. (2025). Ефективність дорощування гнізда, однієї тварини та одиниці приросту чистопородних, помісних та гібридних поросят різного селекційного спрямування. Scientific Progress & Innovations. № 28 (1). С. 101-109. doi: 10.31210/spi2025.28.01.17
15. Кушнеренко В.Г., Шугаєва М.Г. (2017). Відтворювальні якості свиней різних генотипів в умовах ТОВ «ФРІДОМ ФАРМ БЕКОН». Таврійський науковий вісник. № 97. С.150-154.
16. Лихач В.Я., Лихач А.В. Технологічні інновації у свинарстві: монографія. Київ: ФОП Ямчинський О.В., 2020. 318 с. <https://dglb.nubip.edu.ua/handle/123456789/9313>
17. Лихач В.Я., Луговий С.І., Атаманюк О.С., Крамаренко Р.В., Фаустов Р.В. (2021). Генетична структура популяцій свиней різних порід за генами *ctsl* та *mc4r*. Таврійський науковий вісник. Вип. 118. С. 253-260.

18. Макадзьоба В., Каратєєва О. (2025). Вплив війни на стан галузі свинарства в Україні. *Modern Science: Research, Economy and Innovation*. №14-18. С.13-17. <https://doi.org/10.70286/isu-22.10.2025.001>
19. Максим В., Чемерис В., Душка В., Березівський Я. (2020). Основні тенденції та перспективи розвитку виробництва свинини у світі. *Науковий вісник ЛНУВМБ імені С.З. Гжицького. Серія: Економічні науки*. т 22, № 96. С.21-27.
20. Місюк М.В., Сушарник Я.А. (2016). Аналіз сучасного стану функціонування галузі свинарства. *Інноваційна економіка*. № 7-8. С. 28-35.
21. Михалко О.Г. (2021). Сучасний стан та шляхи розвитку свинарства світі та Україні. *Вісник Сумського НАУ. Серія: Тваринництво*, (3 (46), 61-77. <https://doi.org/10.32845/bsnau.lvst.2021.3.9>
22. Михалко, О.Г., та Андрухова, Ю.О. (2023). Продуктивність датських племінних свиней за різних методів розведення та сезону запліднення. *Вісник СНАУ. Серія: Тваринництво*, (4), С.18-29. <https://doi.org/10.32782/bsnau.lvst.2023.4.3>
23. Онищенко Л.В. (2022). Відтворювальні та відгодівельні якості свиноматок при різних поєднаннях. С. 197-204. <https://www.ascaniansc.in.ua/images/22.pdf>
24. Панкєєв С.П., Царюченко А.В. (2021). Продуктивні ознаки свиней спеціалізованих м'ясних порід зарубіжної селекції в умовах фермерського господарства «ДНІСТЕР» Херсонського району Херсонської області. *Таврійський науковий вісник*. № 122. С.251-258.
25. Підгорний В. (2017). Сучасний стан розвитку свинарства в сільськогосподарських підприємствах України. *Сталий розвиток економіки*, (4(37), 85-91.
26. Повод М.Г., Михалко О.Г., Шпетний М.Б., Опара В.О. (2021). Продуктивні якості відгодівельного молодняка свиней за різного рівня протеїну в раціоні. *Вісник СНАУ*, №3(46). С. 78-83. DOI:[10.32845/bsnau.lvst.2021.3.10](https://doi.org/10.32845/bsnau.lvst.2021.3.10)

27. Повод М.Г., Самохіна Є.А., Кисельов О.Б. (2017). М'ясні та забійні якості свиней різних генотипів за відмінних вагових кондицій. Вісник СНАУ. Вип. 5(2). С.114-118.
28. Свиноус І.В., Підгорний А.В. (2014). Сучасний стан та проблеми виробництва продукції свинарства в сільськогосподарських підприємствах України. ІННОВАЦІЙНА ЕКОНОМІКА. № 6. С.77-81.
29. Сусол Р.Л., Антонік І.І., Ткаченко І.Є. (2021). Сучасний стан та перспективи розвитку м'ясних порід свиней вітчизняного та зарубіжного походження в Одеській області». ОДАУ. Матеріали міжнародної конференції від 2 вересня 2021 р. С.32-33.
30. Сухно Т. (2024). Оцінка молодняку свиней різних генотипів за племінними індексами та показниками росту. Науковий прогрес та інновації. 27 (1), С.95-100. <https://doi.org/10.31210/spi2024.27.01.16>
31. Сушарник Я. А. Аналітичний огляд сучасного стану функціонування галузі свинарства. Економіка та держава. 2021. № 7. С. 52–56. DOI: [10.32702/2306-6806.2021.7.52](https://doi.org/10.32702/2306-6806.2021.7.52)
32. Топіха В.С. (2012). Технологія виробництва продукції свинарства: навч. посіб. МНАУ. 453с.
33. Халак В., Сусол Р. (2020). Зоотехнічна оцінка та економічна ефективність використання свиноматок великої білої породи різної племінної цінності. Аграрний вісник Причорномор'я, (95), 90-97. <https://doi.org/10.37000/abbsl.2019.95.15>
34. Халак В.І., Хмельничий Л.М., Луник, А.Й., Козак А.Б., Бордун О. М., Литвищенко, Л.О. та Луник, Ю.М. (2025). Відгодівля та м'ясні якості молодняку свиней: акцент на високопродуктивних тварин основного стада за деякими племінними показниками. Вісник Сумського національного аграрного університету. Серія: Тваринництво, (2), 88-94. <https://doi.org/10.32782/bsnau.lvst.2025.2.13>

35. Храмкова О.М., Повод М.Г. (2018). Морфометричні показники туш свиней залежно від генотипу та передзабійної живої маси. Науково-технічний бюлетень ІТ НААН. №118. С. 158-165.

36. Юрченко О.С., Бондаренко О.М., Лихач В.Я. та ін. Українське свинарство в умовах воєнного стану. Проблеми та перспективи. Таврійський науковий вісник. 2024. № 139. Ч. 2. С. 256–267. DOI: <https://doi.org/10.32782/2226-0099.2024.139.2.32>

37. Ярощук Д.А., Лихач А.В. (2025). Формування м'ясних ознак свиней за різних класів їх активності в умовах промислової технології Подільський вісник. №49. С. 168-174. <https://doi.org/10.37406/2706-9052-2025-4.25>